

James K. A. Smith
How (Not) to Be Secular: Reading Charles Taylor
Grand Rapids: Eerdmans, 2014
148 sider

Anmeldt af **Jakob Valdemar Olsen**

James K. A. Smith giver i bogen *How (Not) to Be Secular* en læsning af den canadiske filosof Charles Taylor og hans bog *A Secular Age* (2007). Der er flere grunde til at interessere sig for Charles Taylor, og nogle af de samme grunde kan overføres til James Smiths bog.

Taylor giver i sin bog en læsning af vores tid ved at fortælle en historie om, hvordan vi er nået til, hvor vi er nu. Det gennemgående spørgsmål er, hvordan det kan være, at for ca. 500 år siden troede stort set alle på Gud, mens vi i dag er i en anden situation. Gud var tidligere en generel, oplagt og ligefrem del af det svar, som kunne gives, når der skulle svares på den overordnede mening og retning i livet. I dag er det anderledes, hvor der er mange, der ikke finder det selvindlysende at inddrage Gud, når spørgsmålet om mening trænger sig på.

For at give et svar på det spørgsmål, fortæller Taylor en historie. Den historie fylder i *A Secular Age* 874 velvoksne sider. Bogen har i visse kredse vakt en del debat, men samtidig er bogens længde i sig selv med til at hæmme debatten. Som en

hjælp til at komme ind i diskussionen om Taylor og hans bog, har James Smith skrevet bogen *How (Not) to Be Secular. Reading Charles Taylor*.

Gennem oversigter, diagrammer, diskussion af tolkninger, fremhævelse af bestemte udtryk og definitioner og også enkelte kritiske bemærkninger til Taylor, får Smith på pædagogisk vis formidlet anliggendet hos Taylor. Det giver sig selv, at detaljerne hos Taylor er langt større end hos Smith. Hvis man får smag for sagen, kan man derfor fra Smith bevæge sig til Taylor, selvom det forekommer mig, at detaljerigdommen hos Taylor ikke altid fremmer hans sag.

Smith begynder bogen med at angive et praktisk teologisk anliggende, som man kan stå med, hvis man som amerikansk præst flytter fra midtvesten til østkysten eller vestkysten, nemlig hvordan man overhovedet kan kommunikere kristendom til mennesker, som synes at tænke ganske anderledes, end man selv gør, og som ingen trang har til at høre noget om kristendom og kirkens svar på de store spørgsmål. En indføring i Charles Taylors tænkning kan,

mener Smith, give en hjælp til at finde et sprog for de problemer, som præsten fra midtvesten står med, når han ramler ind i østkysten. Bogen er ment som en håndbog for praktikere (s. x).

En gennemgående tanke hos Smith er, at det sekulære er bestemt af krydspres. Det sekulære er bestemt af flere forskellige overordnede svar på, hvad mening, mål og værdi i verden går ud på. Det særligt ved det sekulære, i forhold til tidligere tider, er, hvad mange mennesker finder muligt at tro. Det transcendent er i manges bevidsthed forsvundet. Det immanente er alt, hvilket betyder, at det giver i udgangspunktet ikke mening at henvise til en aktør uden for mennesket eller uden for det materielle. Den situation har vi aldrig været i før i verdenshistorien (s. 23).

Det sekulære er ikke, at man afviser det transcendent, men at man er bevidst om, at nogle gør. Eller, hvis man selv alene lever i immanensen, så er man klar over, at andre lever et liv i forhold til det transcendent. Det er her krydspreset kommer ind. Vi er alle sekulære, for vi ved alle, at det kan være, at naboen tænker ganske anderledes, end man selv gør.

Den definition af det sekulære står i modsætning til andre definitioner, og der er i bogen en kritik af den tanke, at i det sekulære vil det religiøse forsvinde. Det er sandt, at der findes subkulturelle lommer, hvor gudstro ikke findes eller enklaver, hvor ateisme er eksotisk, men det er netop lommer, afgrænsede segmenter.

Taylor vil, ifølge Smith, have os til at føle, hvad det vil sige at være sekulær, at leve med et pres (s. 24). Oplevelsen af at være menneske var førhen bestemt af en åbenhed af kræfter uden for en selv. Den åbenhed havde sin grund i at man (1) levede i et kosmos, en velordnet verden, der pegede ud over sig selv. Hele kosmos var i

sig selv et tegn. (2) Samfundet havde sin grund i en højere virkelighed. Kongen var indsat af Gud. Det jordiske kongedømme havde sit forbillede i det himmelske. (3) Verden var grundlæggende beåndet, fortryllet, mærket af et nærvær, som gjorde at mennesket ikke kunne lukke af og leve i sin egen verden.

I dag lever vi ikke i et kosmos, men i et univers, som ikke nødvendigvis peger på andet end sig selv og er præget af tilfældighed. Samfundet peger ikke ud over sig selv og kan konstrueres afhængigt af menneskelig fantasi og kraft. Verden er ikke fortryllet, snarere mekanisk. Hvis man skal finde mening og lykkes i en sådan verden, er man ikke afhængig af velsignelser og forbandelser udefra, men er i stedet afhængig af det indre. Meningen må skabes i det indre. Vægten er rykket fra ydre velsignelse til indre velsignelse.

Vejen til den nutidige ateisme, som en mulighed der byder sig til alle vegne, er gået gennem deismen. Historien, som fortælles, er en historie, hvor naturen efterhånden får større selvstændighed, og Gud bliver mere abstrakt, Gud bliver forsyn, for til sidst at forsvinde helt. Ikke dermed sagt, at det sekulære er lig med manglende tro, men det sekulære er, at for mange er Gud ikke en reel mulighed. Det nye er denne oplevelse, denne følelse af, at immanensen er alt.

Det betyder ikke, at nyateismen har fat i den lange ende, men at tiden er sammensat. Alle lever med et krydspres. Alle lever i en tid, der er hjemstøgt. Den, der forsøger at skabe en monolitisk mekanisk verden, lever med muligheden af, at han tager fejl. Det transcendent lever videre som en mulighed, også en praktiseret mulighed, og dermed som en stadig udfordring for den lukkede immanens. Det er grunden til, at der er mennesker, der kan føle en kraftig

tilskyndelse til at slå voldsomme slag for den lukkede immanens, fordi der er et pres.

Den generelle oplevelse er, at der kan gå noget tabt, når immanensen lukker sig, hvilket kunsten til stadighed er et vidnesbyrd om. På den baggrund er det, at der fortælles om veje frem, ud af den lukkede immanens, hvilket kommer til sidst hos både Taylor og Smith i et kapitel der hedder "Omvendelser". Der peges på menneskelige liv, der har bevæget sig fra en lukket immanens til en åben. Dermed kommer det også frem, at der er en underliggende apologetik i den fortælling, som gives. Omvendelseshistorierne viser, at den lukkede immanens er hjemsogt, under pres og der anbefales en apologetik, som har en indirekte, fortællende form.

Denne bog af James K. A. Smith har sin styrke i, at der i kort og pædagogisk form forklares nogle problemstillinger, som

man kan finde noget mere kompliceret beskrevet andre steder. Det er en evne Smith har, som jeg før har stødt på hos ham. Bogen giver hjælp til at sætte ord på, hvad det sekulære betyder for menneskers forsøg på at svare på de grundlæggende spørgsmål i den vestlige verden i dag. Smith afviser på klargørende måde den læsning af Taylor, at det sekulære skulle være lig med gudsfor nægtelse, og han udfolder i stedet tanken, at det sekulære hos Taylor er det, vi alle lever indenfor. En svaghed ved bogen (og ved Taylor) er den noget ensidige kritik af de direkte argumenter, hvor fortællingen sættes i modsætning til den direkte apologetiske tilgang (s. 133-134). Jeg vil mene, at det ene ikke udelukker det andet, hvis bare man accepterer en erkendelsesteoretisk ydmyghed, hvilket også ligger implicit i den fortælling Smith og Taylor giver (s. 120).